

Nr 100

Av herr **Westberg m. fl.** om *avveckling av dyrortsgrupperingen av de statsanställdas löner.*

(Lika lydande med motion nr 68 i Första kammaren)

I det statliga lönesystemet ingår en lönedifferentiering efter ortsgredning. På grundval av prisgeografiska undersökningar har landet delats upp i olika ortsgrupper (tidigare benämnda dyrortsgrupper). Avsikten är att ortsgrupperingen skall ge kompensation för differenser i levnadskostnaderna mellan olika orter och åstadkomma en geografisk standardutjämning för statstjänstemännens del. Ortsgrupperingen ligger också till grund för avtalsuppställningarna för kommunaltjänstemännen m. fl. kategorier arbetstagare. Den statliga lönegrupperingen har därigenom blivit normbildande för stora löntagarområden. F. n. finns tre olika ortsgrupper.

Ortsgrupperingsutredningen föreslog redan 1957 (SOU 1957: 42) i princip ortsgrupperingsens slopande. I samband därmed kunde man tänka sig att för vissa områden, såsom Norrland och Stockholm, genom förhandlingar mellan arbetsmarknadens parter bestämma eventuellt behövt tilllägg.

Frågan behandlades i anledning av väckta motioner vid 1958 års B-riksdag. Riksdagen begärde då en prisgeografisk undersökning som grund för nya överväganden rörande lönegrupperingen. 1963 års riksdag förelades proposition i ämnet. Riksdagen beslöt därvid att bevilja ett anslag för utförande av den begärda undersökningen. Den 1958 begärda undersökningen blev klar först i december 1965.

Ett antal motioner angående revidering av ortsgrupperingen till 1964 och 1965 års riksdagar avslogs huvudsakligen med hänvisning till den pågående dyrortsundersökningen.

Den prisgeografiska undersökningen finns redovisad i Statistiska meddelanden, H 1965: 93. Av denna framgår med all önskvärd tydlighet att nuvarande ortsgruppering är behäftad med stora brister. En betydande utjämning i dyrortshänseende har ägt rum under tiden mellan den föregående prisundersökningen av 1951 och den nu företagna. Undersökningen visar bl. a. att kommunblockens dyrhetstal nu ligger närmare Stockholms än vid tidigare undersökningar. Vidare framgår att tio kommunblock i ortsgrupp 3 och tjugosex kommunblock i ortsgrupp 4 uppvisar dyrhetstal som motsvarar eller överstiger Stockholms. Stockholms dyrhetstal har satts till 1 000. En tredjedel av kommunblocken med hälften av landets befolkning har

erhållit indextal 970—1 029. Drygt hälften av blocken med två tredjedelar av landets befolkning har erhållit indextal 960—1 039. Drygt 90 % av befolkningen bor i kommunblock med dyrhetstal 940—1 059.

Som ytterligare exempel på det nuvarande systemets brister kan nämnas att Gotland enligt den ovan nämnda undersökningen uppvisar ett dyrhetstal som med 11 enheter överstiger Stockholms, vilket tyder på ca 1 % högre levnadskostnader där än i Stockholm. Trots detta förhållande är Gotland i lönehänseende alltjämt placerat i ortsgrupp 3, medan Stockholm tillhör ortsgrupp 5.

Kungl. Maj:t har i proposition 1963: 54 uttalat att syftet med dyrortsundersökningen skulle vara att ge underlag för en revision av den gällande lönegrupperingen. En sådan revidering har också förutsatts av 1958 års B-riksdag. Mot bakgrund härav framstår det som egendomligt att just ingen revision alls företogs av gällande ortsgruppering vid de avtalsförhandlingar som 1966 ägt rum mellan företrädare för statstjänstemännens organisationer och statens avtalsverk. Den av riksdagen förutsatta revideringen av ortsgrupperingen har således ännu inte kommit till stånd. Enligt uppgift har emellertid parterna vid årets förhandlingar enligt anteckning till förhandlingsprotokollet varit överens om att gemensamt undersöka förutsättningarna för att tillämpa sådana metoder för lönesättningen som närmar statstjänstemannasektorn till den allmänna arbetsmarknadens förhållanden, undersökningar som skall utföras med sikte på att vara klara år 1968. Parterna har med andra ord kommit överens om att skjuta hela frågan till en senare tidpunkt. Avsikten är att ta upp problemet till behandling i nästa förhandlingsomgång.

Genom olika riksdagsbeslut har ortsgruppsdifferentieringen avskaffats beträffande skatter, bostäder och hyror. Den statliga dyrortsgrupperingen omfattar därför numera endast en lönegruppering. Den strävan mot större enhetlighet som dessa tidigare reformer pekar mot bör enligt vår mening fortsätta beträffande lönegrupperingen. Antalet ortsgrupper, som en tid var nio till antalet, har reducerats till tre. Av det vi här anfört torde framgå att vi önskar en successiv reducering till en enda, d. v. s. i princip en total avveckling av ortsgrupperingen. Det nu rådande systemet bör i stället ersättas med någon form av marknadslönesättning.

För en avveckling talar även den omständigheten att ortsgrupperingen inte gäller andra löneplaner på det statliga löneområdet än löneplan A och till sin huvuddel även löneplan U. För löneplanerna B och C finns ingen sådan lönegruppering. Vidare uppstår viss orättvisa då personal i samband med verksamhetsflyttningar eller kommunsammanslagningar övergår från exempelvis ortsgrupp 5 till ortsgrupp 3 men får behålla den högre ortsgruppslönen. Vid kommunblocksbildningar kan vidare kommuner, som tillhört ortsgrupp 3 eller 4, plötsligt bli överförda till annan högre ortsgrupp. Sådana problem

kan väntas öka i omfattning i samband med att den nya kommunblocksindelningen genomförs. Också av dessa skäl förefaller tiden nu vara mogen för en successiv avveckling av ortsgupperingen.

En successiv avveckling måste i första hand syfta till att med utgångspunkt från det framkomna undersökningsmaterialet omgruppera kommunblock som nu befinner sig i för låg ortsgrupp. En total avveckling förutsätter vidare att större olägenheter undviks. Därvid bör beaktas möjligheter att genom ett enkelt system med tillägg kompensera statstjänstemän bosatta i områden med särskilt höga levnadskostnader, företrädesvis Norrland.

Lönegrupperingen, som utgör ett led i löneplanernas utformning, är en förhandlingsfråga. Vi finner det emellertid påkallat att riksdagen gör ett uttalande angående lönegrupperingens fortbestånd. Enligt vår mening måste det betecknas som anmärkningsvärt att den genomförda prisgeografiska undersökningen inte fullföljts med avseende på lönegrupperingen, trots att det föreliggande materialet måste anses styrka uppfattningen att nämnda gruppering bör avvecklas. Vi finner därför skäl föreligga för riksdagen att ge uttryck åt den uppfattningen att frågan om lönegrupperingens avveckling bör aktualiseras i samband med kommande löneförhandlingar avseende tiden efter den som innefattas i nu träffade uppörelser.

Med hänvisning till det ovan anförda hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte som sin mening ge till känna att frågan om en avveckling av nu gällande lönegruppering bör aktualiseras senast i samband med kommande löneförhandlingar avseende tiden efter nu löpande avtalsperiod.

Stockholm den 18 januari 1968

Olle Westberg (fp)

M. Berglund (fp)

Gunnar Hylltander (fp)